

260387

TÁJÉKOZTATÓ

A KONYHAKERTI NÖVÉNYEK TERMESZTÉSÉHEZ
ÉS A PARLAGTERÜLETEK SZAKSZERŰ KIHASZNÁLÁSÁHOZ
ÉS MEGMŰVELÉSÉHEZ

KEZDŐK HASZNÁLATÁRA

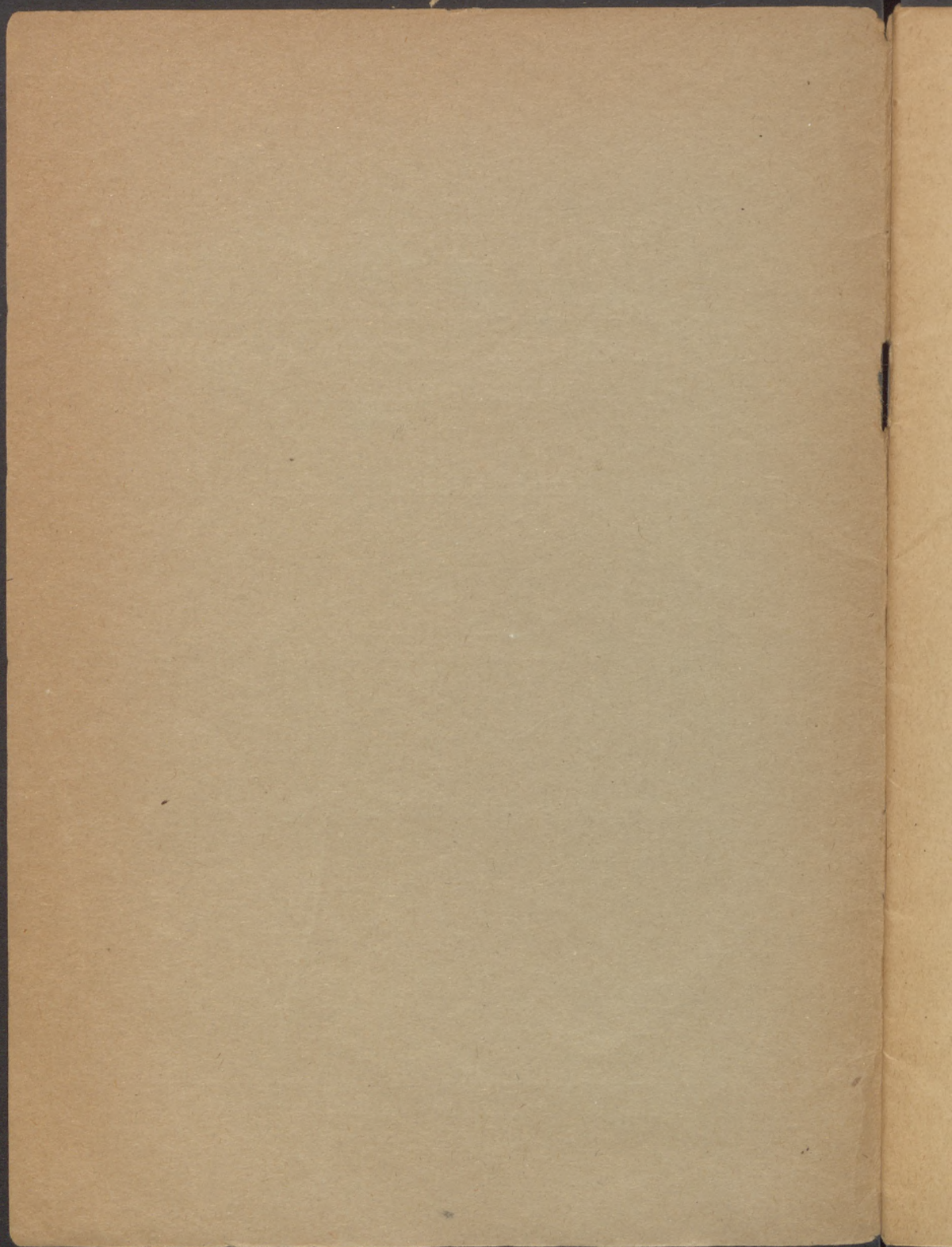
ÍRTA:

VARGA MÁRTON

A SZÉKESFŐVÁROSI KERTÉSZETI TANINTÉZET
IGAZGATÓJA

BUDAPEST SZÉKESFŐVÁROS HÁZINYOMDÁJA

Ára: 30 fillér

TÁJÉKOZTATÓ

A KONYHAKERTI NÖVÉNYEK TERMESZTÉSÉHEZ
ÉS A PARLAGTERÜLETEK SZAKSZERŰ KIHASZNÁLÁSÁHOZ
ÉS MEGMŰVELÉSÉHEZ

KEZDŐK HASZNÁLATÁRA

ÍRTA:

VARGA MÁRTON

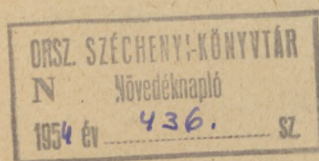
A SZÉKESFŐVÁROSI KERTÉSZETI TANINTÉZET
IGAZGATÓJA

Felvéve

BUDAPEST SZÉKESFŐVÁROS HÁZINYOMDÁJA

260387

Egy világháborúnak kellett eljönni ahhoz, hogy az emberek gondolkozni kezdjenek rajta: mi is egyik legfontosabb és legegészségesebb táplálékunk, — hogyan jutunk ahhoz hozzá, — mi a módja az előállításának? De most aztán egyszerre nemcsak a szakembereket, hanem azt lehet mondani, kivétel nélkül mindenkit nagyon is érdekelnek ezek a kérdések, annál is inkább, mert sok ezrekre megy a száma azoknak, akiknél már elmosódott a határvonal: termelő és fogyasztó között.

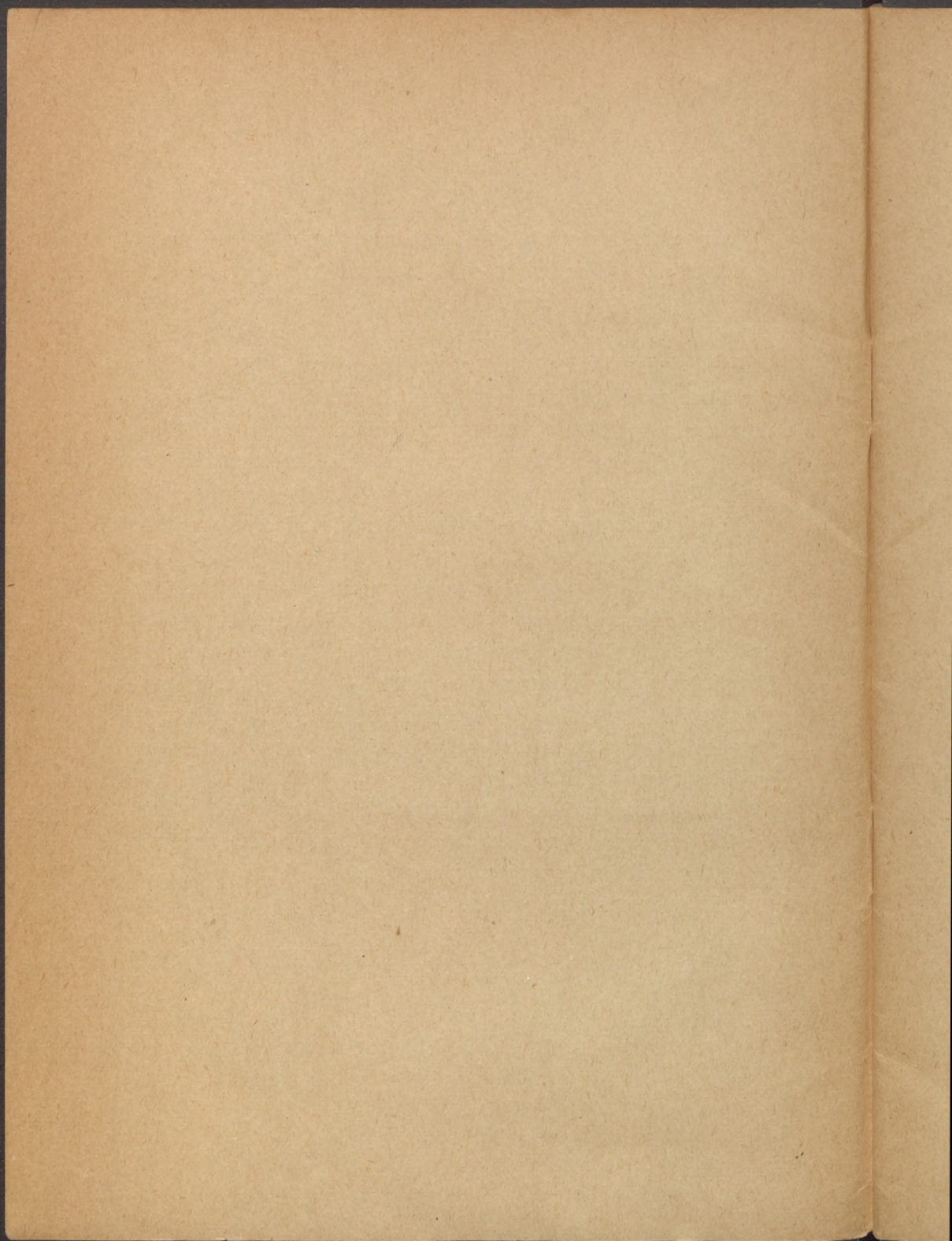
Ez az állapot természetesen csak a rendkívüli idők következménye, s reméljük, közel van már a nyugalmasabb idő, mikor megint nem kell a létfenntartás legprimitívebb kérdéseivel foglalkozni olyanoknak is, akiknek egészen más a hivatása.

De jó iskolának fog akkor is bizonyulni az, amin átmentünk. Nőtt az általános műveltségünk és megtanultuk többre értékelni a természetet. Amellett pedig nem olyan gazdag a földünk, — pláne a népesség állandó és nagymérvű szaporodása mellett, — hogy a jövőben megengedhessük magunknak a ki nem használt természeti kincsek luxusát. Megművelés, vagy legalábbis gondozás nélkül hagyott területeknek egyszersmindenkorra el kell tűnniök.

S hogy mindenki előtanulmányok nélkül is tisztán lásson, tájékozódni tudjon ezen a téren, ahhoz hozzásegít bennünket ez a rendkívül ügyesen összeállított könyvecske. Köszönet érte tudós írójának.

Budapest, 1942. szeptember.

DR. NÉMETHY KÁROLY

Bevezetés.

A parlagterületek gazdaságos kihasználását és a művelésbe való fokozatos bevonását, egyrészt a világháború okozta ellátási nehézségek, másrészt az utóbbi években világszerte megnyilvánuló száraz, kevés termést biztosító évsorozat és nem utolsósorban az egészséges táplálkozást elősegítő zöldségfélék nagyobb mérvű fogyasztása tette időszerűvé.

Mivel a parlagterületek megmunkálására rendszerint olyanok vállalkoznak, akik nem mindig rendelkeznek tökéletes szakmabeli jártassággal, ezért úgy hiszem nem lesz teljesen érdektelen, ha e területek jellemzésével, hasznosításának és megmunkálásának lehetőségeivel röviden foglalkozni kívánok.

Elsősorban azzal kell tisztában lenni, hogy milyen földet nevezhetünk parlagterületnek? Parlag az a föld, amely rövidebb vagy hosszabb idő óta megművelve, hasznosítva nem volt és teljesen elgázosodott. Ezek lehetnek kisebb-nagyobb beépítetlen házhelyek, felparcellázott területek, elhanyagolt szántóföldek, szikes, vizenyős vagy köves területek.

Az állatok takarmányozását biztosító legelők és rétek parlagföldeknek nem tekinthetők.

Termesztés szempontjából elsősorban azok a parlagon álló földek jöhetnek figyelembe, amelyeknek talaja egyszerű emberi vagy állati erővel könnyen megmunkálható és javításához elegendő trágya áll rendelkezésre. Egyes zöldségfélék termesztésénél a víznek is nagy szerepe van. Ezért fontos, hogy talajunk összetételének, minőségének, helyének és fekvésének pontos ismeretén kívül, a növények vízigényét is figyelembe vegyük és aszerint válogassuk össze a termeszteni kívánt zöldségféléket. Ha olyan területtel rendelkezünk,

ahol a sikeres termesztéshez szükséges minden kellék, úgymint jófekvésű és minőségű talaj, trágya, víz és munkaerő rendelkezésre áll, akkor tápanyagigény szerint csoportosítva, forgórendszerbe ültetve vagy vetve termesztetjük a zöldségműveket. De ha egyoldalú, erős javításra szoruló, száraz vagy nedves fekvésű, esetleg még más hiányosságban szenvedő talajt kell művelés alá vennünk, akkor meg se kíséreljük az igényesebb növények termesztését, mert azokkal komolyabb eredményt elérni nem tudunk.

A parlagterületek talajának szakszerű előkészítésére, megmunkálására, javítására, a termesztendő növények helyes megválasztására, vetésére, ültetésére és gondozására a következő fejezetek nyújtanak pontos útmutatást.

I. Néhány szó a talajról.

A talaj szerepe természetdő növényeink életében változatos és sokoldalú. Nemcsak a tápanyagigényüket elégíti ki, hanem gondoskodik a növényeknek vízzel és levegővel való ellátásáról is. Korántsem szabad azonban azt hinni, hogy a talaj a tápanyagok kimeríthetetlen tárháza. A szerves anyagok a talajban fokozatosan átalakulnak s azokat a növények testük felépítésénél felhasználják s így állandóan fogynak. Pótlásukról természetes vagy műtrágyázás útján időnként gondoskodni kell.

A parlagterületeknél sajnos abban nem igen válogathatunk, hogy milyen legyen kertünk földje. Akár jó, akár kevésbé jó minőségű a talaj, azon kell gazdálkodnunk. Meg kell tanulnunk tehát azt, hogyan alkalmazkodjunk a természetadta viszonyokhoz, hogyan javítsuk meg még a legsilányabbnak látszó talajt is úgy, hogy az hasznothozó legyen.

A zöldségfélék termesztésére a legalkalmasabb a közép-kötöttségű agyagos homok, vagy a televényben gazdag homokos talaj,

A laza szerkezetű homokos talajokba kiültetett növények gyorsan és nagy számban fejlesztenek a tápanyag felvételére alkalmas hajszálgököket. A hajszálgököknek a növény életében igen nagy szerepük van. Minél nagyobb számban fejlődhetnek, annál több tápanyagot képesek a talajból felvenni s ezáltal a termés tökéletes fejlettségű lesz. A laza talaj megmunkálása könnyű. A vizet, tápanyagot és a levegőt gyorsan szállítja és cseréli s ez a tevékenység az egészséges gyökérfejlődés szempontjából rendkívül értékes. A kötött agyagos vagy márgás talajt sűrű lazítással, trágyázással, homokozással vagy tőzegezéssel tehetjük morzsalékosabbá.

II. Talajmunkálatok.

A parlagterületeknél a szokásos talajmunkálatokat a gaz-növények tökéletes kiirtásával kezdjük meg. A gazirtást legjobb nedves időben végezni, mert ilyenkor a mag nem hull széjjel.

A gaznövényeket összegyűjtés után el kell égetni s a visszamaradó hamut a földön szét lehet hinteni.

Miután a zöldségfélék gyökerei nem hatolnak túlmélyen a talajba, ezért a termesztésre szánt területet 35—45 cm-nél mélyebben megmunkálni nem szükséges.

A kisebb területeket rendszerint felássuk, míg a nagyobb kiterjedésűeket ekével felszántjuk. A parlagterületek felását vagy felszántását közvetlenül a gazirtás után, *összel kell* elvégezni. Az őszi talajművelésnek sok előnye van. A fellazított talaj a téli és tavaszi nedvességet nagyobb mennyiségben veszi magába s levegőzése is tökéletesebb. A téli fagy elpusztítja az ásással vagy szántással felszínre hozott kártékeny rovarok lárváit, petéit és az évelő gyomnövények kisarjadásra képes részeit.

Az agyagos talajokat nagyobb hantokban, míg a homokos földeket kisebb szeletekben kell felásni vagy felszántani. Az őszi folyamán felásott vagy felszántott talajt nem kell meggereblyézni illetve megboronálni, mert ezt a téli fagy tökéletesebben elvégzi helyettünk.

Az ásást vagy szántást bármikor is végezzük, mindig az legyen a főcél, hogy általa a föld felszínét képező televényes talaj a kevésbé értékes altalaj helyére kerüljön, illetve trágyázás esetén a művelhető réteggel jól keveredjen, hogy a kiültetett növényzet gyökerei megfelelő mennyiségben tápláló anyagra találhassanak.

Igen fontos talajmunka a kapálás is.

A zöldségfélék termesztésénél a kapálásnak több célja lehet. A növények talaját rendszerint porhanyítás, csapadéktárolás vagy gazirtás céljából kapáljuk. Kapálhatunk töltögetés végett is. Gyomirtás céljából legjobb a kapálást száraz napos időben végezni és akkor, amikor a gyomnövények még egész kicsinyek, mivel fiatalon igen könnyen elpusztulnak. Az idejében végzett gyakori gyomirtás különösen fontos a művelés alá vont parlagterületeken, ahol az előző években nagy mennyiségben elhullott magvak kikelés után nagyon gyorsan felburjánzanak. Gyomirtásnál csak sekélyen kapálunk. A lazítást különösen a kötött, nedves, agyagos talajoknál kell gyakran végezni, mert e talajnemek felszíne könnyen megcserepesedik, megrepedezik. A lazítást akkor végezzük, ha a talaj

az esőzések után egy kissé felszikkadt. E munkával a talaj hájszálcsövességét szétromboljuk s így megakadályozzuk a talajnedvesség gyors elpárolgását és több levegőt juttatunk a növények gyökereihez.

A töltögető kapálás azoknál a növényeknél válik szükségessé, amelyeknél a gumó vagy gyökérfejlődést akarjuk elősegíteni. Sokszor halványítás végett is töltögetünk. Töltögetésre legalkalmasabb a mérsékelt esős idő.

A talajmunkák sorába tartozik a gereblyezés is. Célja a felásott vagy felszántott területek felszínének elegyengetése, vagy a szórva vetett magvaknak betakarása. A területen kiirtott gazonnövények és egyéb hulladékok összegyűjtése is gereblyézéssel történik.

III. A talaj terméketlensége.

Ha a talajt egy és ugyanazon növény termesztésére huzamosabb időn keresztül használjuk anélkül, hogy a növények által a talajból elvont tápanyagot pótolnánk, termőerejében megfogyatkozik s végül teljesen ki is merül. Ennek elkerülése végett szükséges, hogy az egyes növények helyét évről-évre változtassuk és a talajt a növények tápanyagszükségletének megfelelően trágyázással állandóan jó erőben tartsuk.

A talaj terméketlenségének ezenkívül különféle fizikai okai is lehetnek, mint a túlságos kötöttség, fölös nedvesség, szárazság stb. stb.

IV. Trágyázás és öntözés.

A zöldségfélék termesztésénél egyik legfontosabb teendőnk, a szükség szerinti és okszerű trágyázás. A trágyázás az egyedüli mód arra, hogy a talajt a termesztés számára állandóan jókarban tarthassuk. A trágyázásnál, a termesztendő növényfajták és a talaj minősége az irányadó. A trágya adagolásánál figyelembe kell vennünk még azt a körülményt is, hogy a talajban rendkívül élénk élettani folyamatok mennek végbe, melynek milliárd számba menő apró lakói, a hasznat hajtó baktériumok, a földbe juttatott trágyából

sokat felhasználnak. Tehát hogy a talaj termékenységét kellő színvonalon tarthassuk, bőségesen kell trágyáznunk. Trágyázással az állatok ürülékéből és az almozásra használt anyagokból keletkezett istállótrágyát vagy műtrágyát használunk. Az istállótrágya kisebb vagy nagyobb arányokban magába foglalja mindazokat a szerves anyagokat, amelyek a növények fejlődéséhez szükségesek s emellett a talaj kedvező szerkezetének kialakításában is fontos szerepe van. A műtrágya a talajból hiányzó, vagy egyoldalúan felhasznált tápanyagok pótlására szolgál. A trágyázást mindig a talajmunkák megkezdése előtt elsősorban ősszel hajtjuk végre. A homokos talajt lehetőleg érett marhatrágyával, a kötöttebb agyagos talajt friss marha-, baromfi- vagy lótrágyával, a meszes talajt hidegtermészetű szarvasmarha-, illetve friss sertéstrágyával trágyázzuk.

A műtrágyák közül a foszfor és káli tartalmúakat a talaj előkészítése alkalmával, a nitrogéntartalmúakat pedig a növények kiültetése és részbeni fejlődése idején.

Az erős trágyázást igénylő növényeknél az istállótrágyából m^2 -ként átlag 6—8 kg, a nitrogéntartalmú trágyából 20—40 gr, a foszfortartalmú trágyából 20—40 gr, a kálitartalmú trágyából pedig 10—20 gr szükséges.

A zöldségfélék közül *bő trágyázást* igényel a káposzta, kalarábé, kel, bimbós- és virágkel, paprika, paradicsom, dinnye, uborka és a tök. A gyökérfélék, mint a sárgarépa, petrezselyem, cékla, paszternák, burgonya, hagyma; *mérsékelten trágyázott*, vagy az egy év előtt javított talajban érzik jól magukat. A hüvelyesek a két évvel előbb trágyázott talajban díszlenek legszebben. Mindezekből látható, hogy a zöldségfélék okszerűen csak az úgynevezett vetésforgó alapján termesztetők elfogadható eredménnyel.

A zöldségtermesztésnél a víznek époly nagy szerepe van, mint a trágyának. Különösen a káposztafélék és a fészkes művelés alatt álló növények kívánnak bőséges öntözést. Öntözési célokra legalkalmasabb az eső-, folyó- és a tó vize. A parlagterületek művelésénél sajnos ezek nem mindig állnak rendelkezésre s így itt a kút vizével is meg kell elégednünk. Az ásványi sókkal telített, sokszor igen meszes kút vize rendszerint kemény és túl hideg. Felhasználás

Év	I. területrészt	II. területrészt	III. területrészt	IV. területrészt
1.	(Frissen trágyázva.) Káposzta-, saláta- és labodafélék, tök, uborka, kuko- rica, dinnye	Hüvelyesek. Jó talajban : bur- gonya és némely gyökérfele	Hagyma- és gyökérfelek, paprika, para- dicsom, mák, burgonya	Évelők. (Spárga, rebarbara, torma, sóska, szamóca, fűszer- növények)
2.	Hagyma- és gyökérfelek, paprika, para- dicsom, mák, dinnye, burgonya, csemegetengeri	(Frissen trágyázva.) Káposzta-, saláta- és labodafélék, tök, uborka, kukorica, dinnye	Hüvelyesek. Jó talajban : burgonya és némely gyökérfele. A talajt esetenként és növényenként javítva : mag- termő növények	Fészek trá- gyázással : paradicsom, paprika, tök, uborka, dinnye
3.	Hüvelyesek. Jó talajban : burgonya és némely gyökérfele	Hagyma- és gyökérfelek, paprika, para- dicsom, mák, burgonya, csemegetengeri	(Frissen trágyázva.) Káposzta-, saláta- és labodafélék, tök, uborka, kukorica, dinnye	

előtt ajánlatos ezt hordókba vagy más víztartókba összegyűjtve felmelegíteni, a keménységét pedig trágyalé vagy hamu bekeverésével lecsökkenteni. A vízigényes növényeket ritkábban, de bőségesen lássuk el vízzel, mivel a felületes öntözéssel több kárt okozhatunk, mint azzal, ha a növényeket egyáltalán meg sem öntözzük. A bő öntözés segíti elő a talaj, trágya és más szerves anyagában a szükséges bomlást és korhadást. Oldja a talaj sóit s a felvehető állapotban levőket a gyökérzet segítségével szállítja a növény testébe. De nemcsak ezek miatt van szüksége a növényeknek vízre, hanem azért is, mivel testének legnagyobb része vízből áll s ezenfelül a feleslegből levelei útján sokat el is párologtat. Öntözésre a kora reggeli és késő délutáni órák a legalkalmasabbak, vagyis

akkor végezzük azt, amikor a növényeknél legkisebb az elpárologtatási lehetőség.

Kiszáradás ellen árnyékolással is védhetjük a földet, úgy, hogy egy-két ujnyi vastagon apró trágyával, tőzeggel vagy egyéb törekekkel beborítjuk. Ez a beárnyékolás az elgazosodástól is megóvja a talajt.

V. Vetés.

A zöldségfélék magvait sorba, szórva vagy fészekbe vetjük. A megbízható helyről beszerzett magvakat legcélszerűbb sorba vagy fészekbe elvetni, mivel a termesztés alatt előforduló munkálatok, úgymint gyomlálás, ritkítás, kapálás, — tekintettel arra, hogy a növények egyenletes sor- és tőtávolságra vannak — könnyen végrehajthatók.

Az apró magvakat, hogy azok túlsűrűen ne hulljanak a kijelölt sorokba, ajánlatos vetés előtt 2—5-ször annyi száraz homokkal, fűrészporral, rostált földdel vagy tőzeggel összekeverni és azzal együtt elvetni. A sorokat zsinór mellett, kis hegyes kapával húzzuk meg és a barázdába elvetett magvakat 3—5—8-szor olyan vastagon fedjük be földdel, mint amilyen az illető mag vastagsága. Vetés és betakarás után a kapa hátlapjával a sorokat egy kissé benyomkodjuk, hogy ezáltal a föld a magvakhoz tapadjon. A sorok távolsága mindig attól függ, hogy milyen terjedelmű az illető növény teljes kifejlődésben. A sorokba vetett magvak egymásközi távolságát a növény fejlődésén kívül a magvak csirázóképessége is megszabhatja. Ha nem tudjuk biztosan, hogy valamely mag milyen csiraképességű, akkor előbb nedves ruhában, fűrészporos edényben, vagy nedves itatópapír közé helyezve csiráztató próbát hajtunk végre.

A szabadföldi vetéseket a gyorsan fejlődő gyomnövényektől sekély kapálással megszabadítjuk s a földet állandóan porhanyóan tartjuk.

Szabadföldi ágyakba, sorokba vethető zöldségfélék: borsó, bab, sárgarépa, petrezselyem, laboda, paszternák, céklarépa, retek, sóska, mák stb.

Fészkekbe vethetők: tök, dinnye, karósbab, csemegetengeri, burgonya stb.

VI. Ritkítás és tűzdelés.

Az állandó helyre vetett növényeket, ha azoknak már néhány levélkéjük van és ha azok túlsűrűen keltek volna ki, meg kell ritkítani. Egyes növényeknél, mint pl. sárgarépa, petrezselyem, akkor végezzük a ritkítást, ha azok már akkorára fejlődtek, hogy a konyhán felhasználhatjuk. Egyes növényeknél, mint a sóska, cékla, uborka, ha azok egyenlőtlenül keltek volna ki, a ritkítás alkalmával kiszedett kis növényekkel pótolhatjuk a mutatkozó hiányokat. Ilyen esetben a ritkítást és pótlást legjobb esős időben végezni és ültetés után a növényeket be is kell öntözni.

A meleg, vagy szabadföldi magágyakba vetett növényeket, mint pl. a káposzta és salátafélék, paprika, paradicsom, zeller, kiültetés előtt ajánlatos egymástól 4—5 cm távolságra áttüzdelni. A növények áttüzdelése azért jó, mert a palánták ezáltal igen sok új hajszálgyökeret fejlesztenek s így zömökebbé, erősebbé válnak.

VII. Ültetés.

A melegágyakban és magágyakban előnevelt palántákat, ha azok elég erősek és nagyok, meg ha az időjárás is kedvező, állandó helyükre kiültetjük. Az ültetést mindig a reggeli és késő délutáni órákban, vagy esős, borult időben kell végezni. Ültetés előtt a palánták gyökereit, némelyeknél a hosszabb leveleket is vissza kell kurtítani. A nagyobb és az átültetés iránt érzékeny növénypalántákat a gyökereket befogó földcsomóval kell átültetni. Ültetésre a zömök fejlődésű palánták a legjobbak. A palántákat kézzel, vagy ültetőfa segítségével ültetjük, de minden esetben vigyázzunk arra, hogy azok sem mélyen, sem pedig túlszélesen ne kerüljenek a földbe. Kivételt csak azokkal a növényekkel teszünk, amelyek, ha mélyebben is ültetjük száraikon gyökeret fejlesztenek. Ilyen növény pl. a paradicsom. Kiültetés után a palántákat jól be kell öntözni. Kiültetés után a kis növények fajták szerint 6—10 nap alatt meg-
erednek s ekkor talajukat sekélyen megkapáljuk, ezt követőleg pótoljuk az esetleg elpusztult növényeket.

VIII. Fontosabb havi munkálatok.

Január : Ha az idő megengedi folytathatjuk a trágyázást és ásást.

Február : E hónap végén szabadföldbe vethetünk : saláta-, petre-
zselyem-, korai borsó-, pasztinák-, sóska- és köménymagot.

Március : Szabadba vethetünk : borsó-, hagyma-, mák-, spenót-,
sárgarépa-, petrezselyemmagot és megkezdhetjük a dug-
hagymák kiültetését is.

Melegágyba palánta előnevelés végett : korai káposzta-,
kelkáposzta-, kalarábé- és salátamagot.

Április : Szabadba vethetünk : karotta-, nyári retek-, borsó-,
bab-, korai burgonya, görög- és sárgadinnye-, tök- és kukorica-
magot.

Melegágyba palánta előnevelés végett : virágkel-, kelkáposzta-,
kalarábé-, fejeskáposzta-, zellermagot. E hó végén a korai
káposztát, kalarábét, salátát kiültethetjük állandó helyére.

Május : Szabadba vethetünk : kalarábét, borsót, tököt, uborkát,
babot, céklát, spenótot és retket.

Szabadföldi magágyakba késői palánta előnevelés céljából
vethetünk fejeskáposzta, kelkáposzta-, virágkel- és saláta-
magot.

A hó első felében szabadba ültethetünk : hagymát, kel-
káposztát, salátát, kalarábét, korai káposztát.

A hó végén virágkelt, salátát, zellert, vöröskáposztát, para-
dicsomot, és paprikát.

Június : A szabadba palánta előnevelés végett vethetünk : kalarábét,
salátát, kelkáposztát.

A szabadba ültethetünk : kalarábé, zeller, fejeskáposzta-,
virág- és bimbóskelpalántákat.

Július : A szabadba palántát előnevelés céljából vethetünk : korai
kalarábét, kelkáposztát és virágkelt.

A szabadba vethetünk : spenót-, korai karotta-, téli és korai
retkermagot. A felszedett korai borsó helyére késői kel-
káposztát, kalarábét, virágkelt és salátát ültethetünk, vagy
tököt és uborkát vethetünk.

Augusztus : A zöldbab, korai káposzta, kelkáposzta, kalarábé és hagyma felszedése után felszabadult területekre megfelelő talajkészítés mellett őszi fogyasztásra borsót, zöldbabot, spenótot és salátát vethetünk.

Szeptember és október : A szabadba vethetünk téli salátát, spenótot, sárgarépat és petrezselymet. Október végén a téli zöldség-féléket felszedjük és fagymentes helyen elvermeljük.

November és december : A termények felszedése után azonnal megkezdjük talajunk gaztalanítását, az összegyűjtött gaz elégetését s utána pedig a jövő évi termesztési beosztás alapján a földet megtrágyázzuk s az egész területet hantosan felássuk vagy felszántjuk.

A termesztés egész ideje alatt különös gondot fordítunk területünk tisztántartására, gyomnövényektől való teljes mentesítésére, a talaj porhanyító kapálására és a szükség szerinti öntözésre.

IX. Öntözés nélkül termesztendő növények.

A parlagterületek legnagyobb részén vízhiány mutatkozik s így ezeken csak olyan növények termesztethetők sikerrel, amelyek a szárazságnak is elég jól ellenállanak. Ilyenek a borsó, bab, sárgarépa, petrezselyem, retek, céklarépa, paszternák, hagyma, sütő- és takarmánytök, kukorica és a burgonya. Ezek a növények bár nem kívánják meg a mindennapi öntözést, komolyabb eredményt mégis csak úgy érhetünk el velük, ha talajukat szakszerűen előkészítjük. Ez a munka az őszi alapos gazirtással kezdődik, utána következik a trágyázás és a hantos ásás, vagy szántás. A talaj őszi megmunkálásával érjük el azt, hogy a talaj a tél és kora tavasz folyamán megfelelő mennyiségű vizet tárolhasson. Munkánk eredményességét a korai vetés, a talaj gaztalanítása és a föld állandó lazítása is elősegíti.

Az e csoportba tartozó növények termesztésére vonatkozó részletes útmutató a XI. fejezet alatt ismertetett növények között található meg.

X. Az öntözésre berendezett területen termesztendő növények.

Ahol a termesztéshez szükséges kellékek, úgymint jó talaj, trágya és víz rendelkezésre állanak, ott a IV. fejezet alatt ismertetett hármás vetésforgó alapján hasznosíthatjuk területünket. Az egyes növények részletes termesztésére vonatkozó adatokat lásd a XI. fejezetben.

XI. Tájékoztató az egyes konyhakerti növények okszerű termesztéséhez.

I. Káposztafélék.

Korai káposzta.

Vetés ideje és helye: Magvait február végétől, március közepéig ritkásan melegágyba, vagy május elején szabadföldi magágyba vetjük.

A kiültetés ideje: Április közepétől kezdve ültetjük rendeltetési helyére.

Ültetési növény- és sortávolság: 40—50 cm

100 m² területen elhelyezhető: 510—530 növény.

100 m² terület kiültetésére szükséges: 5 gr mag.

2 grammban van: 1200—1600 mag.

A csírázás ideje: 5 nap.

Csiraképességét megtartja: 2—5 évig.

Milyen fekvést és talajt kíván: 30—35 cm mélyen megmunkált, frissen trágyázott, tápdús talajt és bő öntözést.

Fontosabb termelési munkálatok: A vetéseket állandóan nedvesen kell tartani. Kikelésig meleg, árnyékos, kikelés után világos, levegős helyet kíván. A kiültetett növényeket rendszeresen öntözni és kapálni szükséges.

Termelésre ajánlható fajták: Erfurti piaci, Jánosnap, Enkhuizen, Bambergi, Júniusi express.

Felszedés, telettetés és egyéb tudnivalók: Csak nyári fogyasztásra alkalmas, mely célra június közepétől felhasználható. A nyári káposzta között termelhetünk korai salátát. Felszedés után késői kalarábét ültethetünk a káposzta helyére.

Téli káposzta.

Vetés ideje és helye: Április végén vagy május elején ritkásan, szabadföldi ágyakba vetjük.

A kiültetés ideje: Május végétől június közepéig.

Ültetési növény és sortávolság: 60—70 cm.

100 m² területen elhelyezhető 300—400 növény.

100 m² terület kiültetésére szükséges: 5 gr mag.

2 grammban van: 1200—1600 mag.

A csirázás ideje: 3 nap.

Csiraképességét megtartja: 4—5 évig.

Milyen talajt és fekvést kíván: 30—55 cm mélyen megmunkált, frissen trágyázott, tápdús talajt és bő öntözést.

Fontosabb termelési munkálatok: A magágyakat állandóan nedvesen kell tartani, mert száraz talajban a palánták könnyen megvénülnek. A túlsűrűn kelt növényeket, ha azok 2—3 levélkével bírnak, 4—5 cm távolságra át kell tűzdelni. A kiültetett növényeket állandóan öntözni és rendszeresen kapálni szükséges.

Termelésre ajánlható fajták: Wreed-féle késői, braunschweigi, csurgói, balinkai, Amager, Dán kiviteli.

Felszedés, telettetés és egyéb tudnivalók: Savanyításra alkalmas, mely célra november hónapban szedjük fel. A téli káposzta között termelhetünk korai kalarábét. Nagy szárazság esetén a káposztákat apró levéltetvek lepik el, melyeket quassia főzettel vagy fahamuval való beszórással pusztíthatunk el.

Kelkáposzta.

Vetés ideje és helye: A korai fajták magvait március elején melegágyba, a későieket május elején vagy júniusban ritkásan, szabadföldi magágyakba vetjük.

A kiültetés ideje : 4—6 leveles korukban, a koraiakat április elején, a későieket június, augusztusban.

Ültetési növény és sortávolság : A koraiakat 30—35 cm, a későieket 40—50 cm sor- és tőtávolságra.

100 m² területen elhelyezhető : 500—540 db növény.

100 m² terület kiültetésére szükséges : 5 gr mag.

5 grammban van : 1250—1700 mag.

A csírázás ideje : 4—5 nap.

Csiraképességét megtartja : 4 évig.

Milyen talajt és fekvést kíván : Lásd : Téli káposzta.

Fontosabb termelési munkálatok : Lásd : Téli káposzta.

Termelésre ajánlható fajták : Koraiak : Vasfej, Kapucinus, ulmi és bécsi korai, késői és Vertus.

Felszedés, teletetés és egyéb tudnivalók : A kelkáposztát télen, fagymentes helyen, homokba vermelve teletetjük. A koraiak helyére ültethetjük a késői fajokat vagy késői kalarábét. A későiek kiültetése előtt termelhetünk korai kalarábét és salátát.

Vöröskáposzta.

Vetés ideje és helye : A koraiakat március végén melegágyba, a későieket május elején szabadföldi magágyakba vetjük.

A kiültetés ideje : 4—5 leveles korukban május közepétől június közepéig.

Ültetési növény- és sortávolság : 45—55 cm.

100 m² területen elhelyezhető : 420—460 növény.

5 grammban van : 1100—1400 mag.

A csírázás ideje : 5—6 nap.

Csiraképességét megtartja : 4—5 évig.

Milyen talajt és fekvést kíván : Lásd : Téli káposzta.

Fontosabb termelési munkálatok : Lásd : Téli káposzta.

Termelésre ajánlható fajták : Koraiak : Hollandi és erfurti korai. Későiek : Hollandi és erfurti késői.

Felszedés, teletetés és egyéb tudnivalók : Nyári fogyasztásra a koraiak, konzerválásra a későiek alkalmasak. A téli fajtákat fagymentes helyen, homokba vermelve teletetjük.

Bimbóskel.

Vetés ideje és helye : Március végén melegágyba, vagy május végén szabadföldi magágyba vetjük.

A kiültetés ideje : 3—4 leveles korukban.

Ültetési növény- és sortávolság : 50—70 cm

100 m² területen elhelyezhető : 300—400 növény.

100 m² terület kiültetésére szükséges : 5 gr mag.

5 grammban van : 1400—1700 mag.

A csírázás ideje : 4—5 nap.

Csiraképességét megtartja : 3 évig.

Milyen talajt és fekvést kíván : Frissen trágyázott tápdús talajt, szabad fekvést.

100 m² területen elhelyezhető : 450—500 db növény.

100 m² terület kiültetésére szükséges : 5 gr mag.

Fontosabb termelési munkálatok : Lásd : Téli káposztánál.

Termelésre ajánlható fajták : Erfurti és brüsszeli törpe, erfurti félmagas.

Felszedés, teleltetés és egyéb tudnivalók : Ősz felé a középső szívhajtások végeit kivágjuk, hogy a bimbók jobban kifejlődhessenek. A növényeket a szabadból csak akkor szedjük fel, ha a bimbókat a fagy egy kissé megcsipte. Fagymentes helyen, homokba vermelve teleltetjük.

Virágkel (Karfiol).

Vetés ideje és helye : A koraiakat február végén, vagy március elején melegágyba, a későieket május elején kihűlt melegágyba vetjük.

A kiültetés ideje : 4—6 leveles korukban.

Ültetési növény- és sortávolság : 40—55 cm

100 m² területen elhelyezhető : 500—550 db növény.

100 m² terület kiültetésére szükséges : 5 gr mag.

50 grammban van : 1400—1700 mag.

A csírázás ideje : 4—5 nap.

Csiraképességét megtartja : 4 évig.

Milyen talajt és fekvést kíván : Mélyen megmunkált, erősen trágyázott, hűvös fekvésű talajt és bő öntözést kíván.

Fontosabb termelési munkálatok : Lásd a káposztánál. Ha a rózsái mutatkoznak, nagyobb leveleit derékon törve ráhajtjuk a virágfejekre, hogy azok szép halványak maradjanak.

Termelésre ajánlható fajták : Koraiak : Erfurti törpe és hólabda. Késői : Olasz óriás.

Felszedés, teletetés és egyéb tudnivalók : A karfiol kiültetése előtt termelhetünk salátát és korai retket, de lehet mindkettő a karfiol köztes terménye is. Homokba vermelve, fagymentes helyen teletetjük.

Késői fodroskel.

Vetés ideje és helye : Május végén vagy június közepén ritkásan, szabadföldi magágyakba vetjük magvait.

A kiültetés ideje : 4—6 leveles korukban.

Ültetési növény- és sortávolság : 40—55 cm.

5 grammban van : 1200—1400 mag.

A csírázás ideje : 4—6 nap.

Csiraképességét megtartja : 4 évig.

Milyen talajt és fekvést kíván : Jól díszlik minden táperőben lévő kerti talajban.

Fontosabb termelési munkálatok : Kikelésig a magvak állandóan nedvesen tartandók.

Termelésre ajánlható fajták : Alacsony, zöld fodroskel és a félmagas fodroskel.

Felszedés, teletetés és egyéb tudnivalók : Teleinket kibírja s ezért a szabadban hagyható. Csak úgy válik ízletessé, ha a fagy egy kissé megcsípte.

Kalarábé.

Vetés ideje és helye : A korai fajtákat február végétől március közepéig melegágyba, vagy május hónapban szabadföldi magágyakba vetjük. A későieket legjobb május hónapban szabadföldi ágyakba elvetni.

A kiültetés ideje : 4 leveles korukban a koraiakat április közepétől, a későieket június elsejétől kezdve ültetjük rendeltetési helyükre.

Ültetési növény- és sortávolság : A koraiakat 25—30 cm, a későieket 30—35 cm távolságra.

100 m² területen elhelyezhető : A koraiakból 1500, a későiekből 1200 növény.

100 m² terület kiültetésére szükséges : 10—12 gr mag.

2 grammban van : 1200—1500 mag.

A csirázás ideje : 4—5 nap.

Csiraképességét megtartja : 4—5 évig.

Milyen talajt és fekvést kíván : Minden táperőben gazdag kerti talajban jól díszlik.

Fontosabb termelési munkálatok : Lásd: Télikaposztá.

Termelésre ajánlható fajták : Koraiak: erfurti, angol, bécsi kék és fehér üvegkalarábé, későiek: a kék és fehér góliáth és glóbusz.

Felszedés, teletetés és egyéb tudnivalók : Nagy szárazságban gyorsan pudvásodnak, miért ilyenkor bő öntözést kíván. A fehérek zsenge korukban ízletesebbek, de a szárazságnak a kékek jobban ellenállnak. A kalarábét fagymentes helyen, homokba ültetve teletetjük. A koraiak fölszedése után termelhetünk késői káposztát, míg a későiek előtt korai káposztát.

II. Hüvelyesek.

Bab.

Vetés ideje és helye : A bokorbabot április végétől június közepéig 2—3 hetes időközökben, a szabadba, sorokba vagy fészkekbe vetjük. A karósbabot május első felében fészkekbe szokás elvetni.

A kiültetés ideje : Mint fent.

Ültetési növény- és sortávolság : A bokorbabot 35—40 cm sor-, 6—8 cm magtávolságra, 3—5 cm mélyen sorokba, vagy 50—60 cm távolságra fészkekbe vetjük. A karósbabot 60—80 cm távolságra fészkekbe kell elvetni. Egy-egy fészkekbe 3—4 magot helyezünk.

100 m² területen elhelyezhető : 240—300 mag.

100 m² terület kiültetésére szükséges : 200—400 gr.

100 grammban van : Az apró magvakból 25—40, a közép nagyságúakból 15—25, a nagyszeműekből 10—15.

A csírázás ideje : 6—8 nap.

Csiraképességét megtartja : 3 évig.

Milyen talajt és fekvést kíván : Védett, meleg fekvésben, minden kerti talajban jól díszlik. Nem szereti a frissen trágyázott földet.

Fontosabb termelési munkálatok : A nyári kapáláson és a feltöltögetésen kívül a babbal más teendőnk nincs.

Termelésre ajánlható fajták : Sárga hüvelyű bokorbabok : Mont d'or, Páratlan, Flageolet viasz és Párizsi vásárcsarnoki. Zöldhüvelyű bokorbabok : Százat egyért, Osborn, Vilmos császár. Karósbab : Tűzhely áldása, Viasz flageolet. Kifejtve, eltevésre alkalmas törpebabok : Zölden maradó, Rizsgyöngy és Vilmos császár.

Fölszedés, teletetés és egyéb tudnivalók : A bab a fagyok iránt igen érzékeny, miért is magvait nem ajánlatos túlkorán elvetni. A korai zöldbab helyére őszi karottát vethetünk.

Borsó.

Vetés ideje : Védett fekvésben, már február végén vetik magvait. Fővetése március végétől június közepéig tart.

A vetés helye : Állandó helyére vetjük.

Ültetési növény- és sortávolság : 4—6 cm magtávolságra, 3—4 cm mélyen, 20—30 cm távolságra sorokba.

100 m² területen elhelyezhető : 1000—1200 mag.

100 m² terület kiültetésére szükséges : 350—400 gr mag.

13 grammban van : Cukorborsóból 55—60, kifejtőborsóból 45—50, velőborsóból 45—50 mag.

A csírázás ideje : 8—12 nap.

Csiraképességét megtartja : 2—3 évig.

Milyen talajt és fekvést kíván : Minden kerti talajban jól díszlik, de nem tűri a frissen trágyázott talajt.

Fontosabb termelési munkálatok: Rendszeresen kapálgatni és a magasabb növéskéket ágasbogas galyakkal meg kell karózni. Ha a növények 10—12 cm magasra nőttek, feltöltögetjük, ugyanekkor eszközölhetjük a karózást is.

Termelésre ajánlható fajták: Koraiak: De Grace 20 cm magas cukorborsó, Amerika csodája, 20 cm magas velőborsó, Express 70 cm magas kifejtőborsó. Későiek: Telephon 120 cm magas velőborsó, Kosártöltő 70 cm magas kifejtőborsó.

Főlszedés, telettetés és egyéb tudnivalók: A cukorborsó zölden hüvelyestől, vagy magvai szárított állapotban élvezhetők. A kifejtő- és velőborsó zölden kifejtve, alkalmasak táplálkozási célokra.

III. Kabakfélék.

Tök.

Vetés ideje és helye: Április első felében a szabadba állandó helyére, vagy előnevelés céljából, melegágyba vetjük.

Ültetési növény- és sortávolság: Előkészített 2—3 m-re fekvő fészkekbe a guggos töknél és 3—4 m-re a futóindástökmagból 3—4 magot helyezünk.

100 m² területen elhelyezhető: 30—40 fészek.

100 m² terület kiültetésére szükséges: 60—70 gr mag.

10 grammban van: 20—30 mag.

A csirázás ideje: 6—7 nap.

Csiraképességét megtartja: 6—8 évig.

Milyen talajt és fekvést kíván: Napos, meleg fekvést, érett trágyával bőségesen kevert, mélyen megmunkált talajt.

Fontosabb termelési munkálatok: A fészek talaját 50 cm mélyen fellazítjuk és érett trágyával jól összekeverjük.

Termelésre ajánlható fajták: Guggon ülő indátlan spárgatök, Angol háj, Bolgár futó, Istengyalulta tök. (Angurien.) Magyar sütőtök.

Főlszedés, telettetés és egyéb tudnivalók: A spárgatök, ha vastag mésszel bemeszeljük, száraz pincébe téve, február-márciusig is eláll, de téli használatra a legalkalmasabb az Angurien, mely

jó pincében az újjig is eltartható. A sütőtök csak akkor válik ízletessé, ha tövén a dér egy kissé megcsípte.

Uborka.

Vetés ideje és helye : Április közepétől május közepéig, állandó helyére.

Ültetési növény- és sortávolság : 1—1½ m távolságra, sorokba, 8—10 cm magtávolságra, 2—3 cm mélyen.

100 m² terület kiültetésére szükséges : 25 gr mag.

5 grammban van : 250—300 mag.

A csirázás ideje : 6—7 nap.

Csiraképességét megtartja : 6—8 évig.

Milyen talajt és fekvést kíván : Napos, meleg fekvést, tápdús trágyázott talajt.

Fontosabb termelési munkálatok : A kikelt növényeket 15—20 cm távolságra megritkítjuk és feltöltögetjük. A nyári nagy szárazságban bőségesen öntözzük.

Termelésre ajánlható fajták : Erfurti hosszú, Nagykőrösi félhosszú, Kecskeméti hamvas, Atheni, Párisi fürtös.

Felszedés, telettetés és egyéb tudnivalók : Savanyításra legalkalmasabban a hosszú fajták fiatal korukban, mert az apró fürtösek nagy melegben nem tudnak rendesen kifejlődni, gömbalakúvá válnak. Az uborkavetéseket az utófagyok gyakran veszélyeztetik, miért is hideg idő esetén legyünk résen és gondoskodjunk megfelelő védelemről. Ha a magvak hiányosan keltek volna ki, akkor a sűrűbb helyekről nedves idő esetén földlabdával kiemelhetünk egyeseket és a hiányokat ezzel pótolhatjuk.

Dinnye.

Vetés ideje és helye : Április elejétől május elejéig, fészkekbe állandó helyére.

Ültetési növény- és sortávolság : 2—3 m távolságú fészkekbe.

100 m² területen elhelyezhető : 30—40 fészkek.

100 m² terület kitöltésére szükséges : Sárgadinnyéből 20 gr, görög-dinnyéből 40 gr.

5 grammban van : Sárgadinnyéből 120—200, görög-dinnyéből 40—120 mag.

A csirázás ideje : 8—16 nap.

Csiraképességét megtartja : 6—8 évig.

Milyen talajt és fekvést kíván : Napos, meleg fekvést, tápdús trágyázott talajt. Erdőirtásban vagy új gyeptörésben legjobban díszlik.

Fontosabb termelési munkálatok : Hogy korábban nyerjünk gyümölcsöt, ajánlatos az indákat a harmadik levél fölött visszacsipdesni, mivel a kabakosok tulajdonsága, hogy a harmadik mellékindán hoznak gyümölcsöket.

Termelésre ajánlható fajták : Sárgadinnye : Turkesztán és Cantaloup-fajták. Görögdinnye : Hevesi, Hajós-féle, Marsovszky, Csányi.

Felszedés, telettetés és egyéb tudnivalók : A sárgadinnyénél az érést az árulja el, hogy a szára igen könnyen leválik és érett állapotban igen kellemes illatot áraszt. A görög-dinnye akkor érett ha kopogtatásra mély, kongó hangot ad. Az érett dinnye hús pincébe téve puhább és zamatosabb ízű lesz.

IV. Gumós- és gyökérnövények.

Sárgarépa.

Vetés ideje és helye : Ősszel, vagy február végétől április végéig, állandó helyére vetjük magvait.

Ültetési növény- és sortávolság : 25—30 cm távolságú sorokba.

100 m² területen elhelyezhető : 6000—8000 növény.

100 m² terület kiültetésére szükséges : 30—40 gr mag.

5 grammban van : 4000—5000 mag.

A csirázás ideje : 12—14 nap.

Csiraképességét megtartja : 3 évig.

Milyen talajt és fekvést kíván : Minden mélyen megmunkált kerti talajban jól díszlik. Nem szereti a frissen trágyázott földet.

Fontosabb termelési munkálatok : A sárgarépa talaját többször kapálással megporhanyítjuk és a növényeket megritkítjuk. A ritkítást legjobb akkor végezni, mikor a növények már olyan gyökérrel bírnak, hogy azokat az étkezésnél fel is tudjuk használni.

Termelésre ajánlható fajták : Carották : Hollandi, Duvicki és Nantesi. Sárgarépák : Hollandi és Braunschweigi.

Felszedés, teletetés és egyéb tudnivalók : A rövid, vastag gyökerű Carottát 2—2 hetenkint újra vethetjük, ezáltal állandóan lesz izletes gyökerünk. A sárgarépát télen homokba vermelve teletetjük. Vermelés előtt hajtásait éles késsel töben le kell metszeni.

Petrezselyem.

Vetés ideje és helye : Ősszel, vagy március elejétől április végéig állandó helyére vetjük.

Ültetési növény- és sortávolság : 25—30 cm távolságra sorokba.

100 m² területen elhelyezhető : 6000—7000 növény.

100 m² terület kiültetésére szükséges : 15—20 gr mag.

5 grammban van : 3500—4000 mag.

A csirázás ideje : 20—24 nap.

Csiraképességét megtartja : 3 évig.

Milyen talajt és fekvést kíván : Minden táperőben levő mélyen megmunkált kerti talajban jól díszlik.

Fontosabb termelési munkálatok : Mihelyt a növények kikeltek, a gyomoktól megtisztítjuk, később megritkítjuk és megkapáljuk.

Termelésre ajánlható fajták : Korai : kurta, yastag. Késői : síma, hosszú.

Felszedés, teletetés és egyéb tudnivalók : Télen homokba vermelve teletetjük. Hogy egész télen legyen zöld petrezselyem levelünk, 6—8 gyökeret homokkal töltött cserepekbe ültetünk és szobába az ablakba helyezzük.

Paszternák.

Vetés ideje és helye : Ősszel, vagy március első felében a szabadba, állandó helyére.

Ültetési növény- és sortávolság : 25—30 cm távolságra sorokba.

100 m² területen elhelyezhető : 1400—1600 db növény.

100 m² terület kiültetésére szükséges : 20 gr mag.

5 grammban van : 1000—1500 mag.

A csirázás ideje : 14—16 nap.

Csirikéességét megtartja : 2 évig.

Milyen talajt és fekvést kíván : Mélyen megmunkált, táperőben gazdag kerti talajt. Nem szereti a friss trágyázást.

Fontosabb termelési munkálatok : Mihelyt a növények kikeltek, a gyomoktól megtisztítjuk, később megritkítjuk és megkapáljuk.

Termelésre ajánlható fajták : Korai kurta, vastag, késői síma, hosszú.

Felszedés, teletetés és egyéb tudnivalók : Télen homokba vermelve, pincében teletetjük.

Zeller.

Vetés ideje és helye : Február végétől március közepéig melegágyba vetjük magvait.

A kiültetés ideje : Május első felében ültetjük rendeltetési helyére.

Ültetési növény- és sortávolság : 35—40 cm távolságra.

100 m² területen elhelyezhető : korai termelésnél: 2100—2300 növény és téli használatra való nagy gumók termelése esetén 400—500 növény.

100 m² terület kiültetésére szükséges : 8 gr mag.

5 grammban van : 10.000—12.000 mag.

A csirázás ideje : 14—18 nap.

Csirikéességét megtartja : 4—5 évig.

Milyen talajt és fekvést kíván : Tápdús, jól megmunkált, nedves talajt.

Fontosabb termelési munkálatok : A kiültetés alkalmával ajánlatos a gyökereket és leveleket visszakurtítani.

Termelésre ajánlható fajták : Nagy Hollandi, Erfurti és Prágai óriás.

Felszedés, teletetés és egyéb tudnivalók : Téli használatra fagymentes pincében, homokba vermelve teletetjük.

Retek.

Vetés ideje és helye: A nyáriakat március-áprilisban, a télieket júniusban állandó helyére. A hónapos retket február elejétől kezdve 10—14 napi időközökben melegágyba, márciustól kezdve pedig szabadföldi ágyakba vetjük.

Ültetési növény- és sortávolság: 25—30 cm távolságú sorokba.

100 m² területen elhelyezhető: Hónapos retekéből: 6000—8000, nyári retekéből: 1600—1800, téli retekéből: 1000—1200 db növény.

100 m² terület kiültetésére szükséges: Hónapos retekéből 120, téli vagy nyári retekéből 30 gr mag.

5 grammban van: 500—700 mag.

A csírázás ideje: 6—8 nap.

Csiraképességét megtartja: 4 évig.

Milyen talajt és fekvést kíván: Iszapos, agyagos homoktalajt. A forró és túltrágyázott talajban megpudvásodik.

Fontosabb termelési munkálatok: Kikelés után földjét kapálással megporhanyítjuk, később megritkítjuk.

Termelésre ajánlható fajták: Hónapos retek: Non plus ultra, nyári retek: Müncheni sör, Jánosnap, Sárga Bécsi; téli retek: Erfurti kerek és hosszú.

Felszedés, teletetés és egyéb tudnivalók: A téli fajtákat, fagymentes helyen, homokba vermelve teletetjük.

Torma.

Szaporítás ideje és helye: Március-áprilisban 6—8 cm-es gyökérdarabokról, mélyen megmunkált, trágyázott kerti talajban.

Ültetési növény- és sortávolság: 60—90 cm sor, 40—50 cm tőtávolságra.

100 m² területen elhelyezhető: 600—1000 fő.

100 m² terület kiültetésére szükséges: 600—1000 dugvány.

Milyen talajt és fekvést kíván: Nedves, napos, mélyen megmunkált televényes talajt.

Fontosabb termelési munkálatok : A gyökérdarabokat kissé ferdén kell elhelyezni az előre elkészített árkokba.

Termelésre ajánlható fajták : Erfurti édes.

Felszedés, telettetés és egyéb tudnivalók : Nyáron a sorokat felbontjuk és a vékonyabb mellékgyökereket késsel eltávolítjuk, hogy a főgyökér jobban kifejlődhessen. Téli használatra ősszel felszedjük és homokba vermelve telettetjük.

Cékla.

Vetés ideje és helye : Május elején a magvakat 2—3 cm mélyen állandó helyére vetjük.

Ültetési növény- és sortávolság : 25 cm növény- és 40 cm sortávolságra.

100 m² területen elhelyezhető : 1200—1600 db növény.

100 m² terület kiültetésére szükséges : 50—60 gr mag.

5 grammban van : 200—300 mag.

A csirázás ideje : 8—10 nap.

Csiraképességét megtartja : 3—4 évig.

Milyen talajt és fekvést kíván : Jó termő, nem frissen trágyázott talajt.

Fontosabb termelési munkálatok : A kikelt növényeket megritkítjuk és későbben földjét kapálással többször meglazítjuk.

Termelésre ajánlható fajták : Egyiptomi nagy lapos kerek, Erfurti vastag hosszú.

Felszedés, telettetés és egyéb tudnivalók : Télen fagymentes helyen, homokba vermelve telettetjük.

Pozdor vagy fekete gyökér.

Vetés ideje és helye : Március elején 25—30 cm távolságú sorokba vetjük magvait.

100 m² területen elhelyezhető : 1000—1200 növény.

100 m² terület kiültetésére szükséges : 20—30 gr mag.

5 grammban van : 4—500 mag.

A csirázás ideje : 10—12 nap.

Csiraképességét megtartja : 3—4 évig.

Milyen talajt és fekvést kíván : Húvös fekvésben minden táperőben levő kerti talajban jól díszlik.

Fontosabb termelési munkálatok : Kikelés után a növénykéket 10—12 cm távolságra megritkítjuk, a gatzól tisztán tartjuk és többször megkapáljuk.

Felszedés, teletetés és egyéb tudnivalók : Teleinket kibírja s azért teletetni nem szükséges. A gyökereket októbertől kezdve használhatjuk. Legízletesebb az 1—2 éves gyökér. Készítése ép olyan, mint a spárgaé.

Karó- vagy tövis-répa.

Vetés ideje és helye : Április végén szabadföldi magágyakba vetjük.

A kiültetés ideje : Május közepétől kezdve rendeltetési helyére ültetjük.

Ültetési növény- és sortávolság : 40—45 cm.

100 m² területen elhelyezhető : 6—700 db növény.

100 m² terület kiültetésére szükséges : 2—3 gr mag.

5 grammban van : 1600—1900 mag.

A csirázás ideje : 4—6 nap.

Csiraképességét megtartja : 3—4 évig.

Milyen talajt és fekvést kíván : Iszapos, homokos agyag, kissé nedves televénytalajt. Könnyű, homokos, vagy finom, trágyázott talajban nem terem meg.

Fontosabb termelési munkálatok : Az előnevelt palánták gyökereit és leveleit kiültetés előtt visszakurtítjuk. Sorokba ültetjük, rendszeresen kapáljuk és feltöltögetjük.

Termelésre ajánlható fajták : Sárga zsír, gömbölyű, sárga.

Felszedés, teletetés és egyéb tudnivalók : Fagymentes helyen felhalmozva teletetjük.

V. Hagymafélék.

Vöröshagyma.

Vetés ideje és helye: A hagyma magvait vethetjük ősszel vagy tavasszal, sorokba, mindjárt állandó helyére. Legjobb eredményt azonban akkor érünk el, ha a hagyma magvait február végén vagy március elején palánta előnevelés céljából ritkásan melegágyba vetjük.

A kiültetés ideje: Ha a palánták lúdtollvastagságúak, gyökereit és leveleit visszacsipkedve, tápdús, de nem frissen trágyázott földbe, rendeltetési helyére ültetjük.

Ültetési növény- és sortávolság: 25 cm sor- és 15 cm tótávolság.

100 m² területen elhelyezhető: 4—5000 darab növény.

100 m² terület kiültetésére szükséges: 30—40 gr mag.

5 grammban van: 1000—1200 mag.

A csírázás ideje: 30—14 nap.

Csiraképességét megtartja: 2 évig.

Milyen talajt és fekvést kíván: A hagyma termelését megelőző évben trágyázott kerti talajt.

Fontosabb termelési munkálatok: A palántáról nevelt hagymát kiültetés után egypárszor jól meg kell öntözni. A hagymát termelhetjük dughagyma által is. A dughagymákat előállíthatjuk olyképen, hogy a magvakat április végén, jó porhanyó kerti földbe, nyílt, napos fekvésű helyre sűrűn elvetjük. A vetést félujjnyi vastagon földdel beszórjuk és jól lenyomkodjuk. Kikelésig a magágyakat rendszeresen öntözzük és a gyomoktól állandóan tisztán tartjuk. Július végére a mogyoró nagyságú hagymák jól beérnek. Az érett hagymákat felszedjük, 8—10 napig szellős helyen eltergetve szikkasztjuk és száraz, fagymentes helyen teleltetjük. A következő év február és márciusában 25 cm távolságú sorokban, 12—15 cm távolságra kidugdossuk.

Termelésre ajánlható fajták: Makói, Zittai, Görgényszentimrei, Hollandi, Barcessa.

Felszedés, telettetés és egyéb tudnivalók : A július—augusztusban beérett hagymákat betakarítjuk. Fagymentes helyen felaggatva vagy elteregtetve telettetjük. A fokhagymát gerezdekről vagy a virágjából fejlődő apró hagymákból, a dughagymához hasonlóan termeljük. A gerezdeket ősszel vagy korán tavasszal dugdossuk el rendeltetési helyére. A metélő hagymát magvetés, de leggyakrabban korán tavasszal töosztás által szaporítjuk.

VI. Labodafélék.

Laboda vagy spenót.

Vetés ideje és helye : Ősszel vagy korán tavasszal, állandó helyére.
Ültetési növény- és sortávolság : 20—25 cm távolságra sorokba vagy elszórva vetjük.

100 m² területen elhelyezhető : 10—12.000 növény.

100 m² terület kiültetésére szükséges : 150—200 gr mag.

5 grammban van : 500—600 mag.

A csirázás ideje : 5—6 nap.

Csiraképességét megtartja : 4—5 évig.

Milyen talajt és fekvést kíván : Minden táperőben levő kerti talajban jól díszlik. A túlmeleg fekvésben gyorsan felmagzik.

Fontosabb termelési munkálatok : Kapálás és a gyomoktól való tisztántartás.

Termelésre ajánlható fajták : Nagylevelű angol, Eszkimó.

VII. Salátafélék.

Saláta.

Vetés ideje és helye : A téli szabadföldi fajtákat vethetjük ősszel vagy korán tavasszal. A nyári fajták magvait palántaelőnevelés céljából márciustól kezdve hidegágyba vagy szabadföldi magágyakba vethetjük.

A kiültetés ideje : 4—5 leveles korukban.

Ültetési növény- és sortávolság : 30—40 cm.

100 m² területen elhelyezhető : 1200—1400 növény.

100 m² terület kiültetésére szükséges : 5 gr mag.

5 grammban van : 3—4000 mag.

A csírázás ideje : 8—10 nap.

Csiraképességét megtartja : 4—5 évig.

Milyen talajt és fekvést kíván : Minden táperőben levő kerti talajban jól díszlik. Szereti a bő öntözést. Meleg, száraz talajban korán felmagzik.

Fontosabb termelési munkálatok : Rendszeres öntözés és kapálás.

Termelésre ajánlható fajták : Téliek : Nansen, Vajfej ; tavasziak :

Májusi király, Aranysárga kőfej ; nyári : Pisztráng.

VIII. Különféle növények.

Paradicsom.

Vetés ideje és helye : Február végén, március elején melegágyba vetjük magvait.

A kiültetés ideje : Az előnevelt palántákat május végén.

Ültetési növény- és sortávolság : 80—100 cm sor- és tőtávolságra.

100 m² területen elhelyezhető : 100—120 darab növény.

100 m² terület kiültetésére szükséges : 2 gr mag.

2 grammban van : 1500—1600 mag.

A csírázás ideje : 6—8 nap.

Csiraképességét megtartja : 4—5 évig.

Milyen talajt és fekvést kíván : Tápanyagban gazdag, főleg érett trágyával trágyázott kerti talajt, napos, meleg fekvést.

Fontosabb termelési munkálatok : Kiültetés után jól beöntözzük és kapával feltöltögetjük. A dús fejlődésű paradicsomtöveket fattyuzással megritkítjuk, mely abból áll, hogy rendszerint két főágat hagyunk, ezen az összes virágok megmaradnak, a többi hónaljhajtást töben eltávolítjuk. A paradicsomot ritkán, de azért bőségesen meg kell öntözni.

Termelésre ajánlható fajták : Mikádó, Legyőzhetetlen, Garfield elnök, Dániai kiviteli, Lucullus.

Felszedés, teletetés és egyéb tudnivalók : A paradicsom rendkívül érzékeny az úgynevezett ragya (*Peronospora*) betegség iránt, amiért is ajánlatos a töveket minden hosszantartó esőzés után 1%-os bordói lével megpermetezni. Október elején a még be nem érett paradicsomot kevés szárral leszedjük, védett, napos helyen összerakjuk, hol nagyon könnyen beérik.

Paprika.

Vetés ideje és helye : Februárban melegágyba vetjük magvait.

A kiültetés ideje : Május végén kettessel ültetjük rendeltetési helyére.

Ültetési növény- és sortávolság : 40—50 cm.

100 m² területen elhelyezhető : 1600—2000 növény.

100 m² terület kiültetésére szükséges : 12—15 gr mag.

A csirázás ideje : 8—10 nap.

Milyen talajt és fekvést kíván : Érett trágyával kevert tápdús kerti talajt, napos fekvést és bő öntözést.

Fontosabb termelési munkálatok : Rendszeres kapálás és gyomirtás válik szükségessé a paprika termelésénél.

Termelésre ajánlható fajták : Elefántormány, Mammuth, Szegedi rózsza, Nagy bolgár paprika, Paradicsomalakú.

Felszedés, teletetés és egyéb tudnivalók : A paprikát, ha késő ősszel száraz homokba verméljük és száraz helyre tesszük, egész január végéig zöld állapotban marad.

Burgonya.

Vetés ideje és helye : Március, áprilisban állandó helyére vetjük.

Ültetési növény- és sortávolság : 50—60 cm távolságú fészkekbe.

100 m² terület kiültetésére szükséges : A közepes nagyságúakból 25—30 kg.

Milyen talajt és fekvést kíván: Fekete, laza, homokos talajban díszlik legszebben.

Fontosabb termelési munkálatok: Kikelés után megkapáljuk, a virágzáskor pedig feltöltögetjük.

Felszedés, telettetés és egyéb tudnivalók: Ha szárai elszáradtak, száraz időben felszedjük és fagymentes helyen, pincében, vagy vermekbe helyezve telettetjük. Vetési célokra legalkalmasabbak a közép nagyságú gumók, melyekből minden fészekbe 1—2 darabot teszünk. Veszedelmes ellensége a burgonyának a »burgonyavész«, mely ellen csávázással, a gondos tisztántartással és a gumók kiválasztásával védekezhetünk.

Kukorica.

Vetés ideje és helye: Április második felében, kapa után fészkekbe vetjük, 6—8 cm mélyen.

Ültetési növény- és sortávolság: 60—70 cm.

100 m² területen elhelyezhető: 200—300 növény.

100 m² terület kiültetésére szükséges: 80—100 gr mag.

10 gramm van: 28—40 mag.

Csirázás ideje: 6—8 nap.

Milyen talajt és fekvést kíván: Mélyen megmunkált, tápdús, laza talajt és meleg fekvést.

Fontosabb termelési munkálatok: Egy-egy fészekbe 2—3 magot helyezünk. Kikelés után, ha a növények 2—3 levélkével bírnak, megkapáljuk és egyúttal a gyenge fejlődésűeket kihúzzuk. Minden fészekben egy vagy két növényt hagyunk. A második kapálást akkor végezzük, ha a növények 35—40 cm magasra nőttek. Mélyvetés (6—8 cm) esetén nem töltögetjük, csak árasztás esetén!

Termelésre ajánlható fajták: Csemege fajok: Sárga, kék mazsola és a hathetes.

Egyéb tudnivalók: A csemege tengeri igen sok sarjat nevel, ezeket éles késsel töben el kell távolítani, ugyancsak azokat a töveket is, amelyeken a fekete üszög nevű betegség fellépett. Az eltávolított üszkös részeket el kell tüzelni, vagy mélyen elásni.

Mák.

Vetés ideje és helye : Ősszel, vagy kora tavasszal, február elején állandó helyére vetjük.

Ültetési növény- és sortávolság : Ritkásan 30—40 cm távolságú sorokba.

100 m² területen elhelyezhető : 2500—3000 növény.

100 m² terület kiültetésére szükséges : 5—8 gr mag.

5 grammban van : 10.000 mag.

Csiraképességét megtartja : 1 évig.

Milyen talajt és fekvést kíván : Tápanyagban gazdag, nem frissen trágyázott, nyirkos, kerti talajt.

Fontosabb termelési munkálatok : Kikelés után megkapáljuk, meg-ritkítjuk.

Termelésre ajánlható fajták : Kék zárttokú mák.

Felszedés, teletetés és egyéb tudnivalók : A mák magvait vetés előtt kétszerannyi száraz homokkal összekeverjük és úgy vetjük el, mivel a tiszta mag túlsűrűn hullana a kijelölt sorokba.

Kömény.

Vetés ideje és helye : Július—augusztusban, vagy március—áprilisban állandó helyére.

Ültetési növény- és sortávolság : 35—40 cm távolságra sorokba.

100 m² területen elhelyezhető : 2000—2500 növény.

100 m² terület kiültetésére szükséges : 40—60 gr mag.

5 grammban van : 1200—1600 mag.

A csirázás ideje : 12—20 nap.

Csiraképességét megtartja : 2 évig.

Milyen talajt és fekvést kíván : Tápanyagban gazdag, nyirkos talajt.

Fontosabb termelési munkálatok : Kikelés után megkapáljuk, később meg-ritkítjuk és a gyomoktól állandóan tisztán tartjuk.

Termelésre ajánlható fajták : Hollandi erős kömény.

Felszedés, telettetés és egyéb tudnivalók : A kömény csak a második évtől kezdve terem. Az első évben zöldjét lekaszáljuk, mely szarvasmarhák részére kitűnő eleségül szolgál. A második év július—augusztusban learatjuk és a búzához hasonló módon kicsépeljük.

Kapor.

Vetés ideje és helye : Március végétől kezdve, kéthetes időközökben, egész késő őszig vethetjük magvait.

Milyen talajt és fekvést kíván : Minden kerti talajban jól díszlik, kihullott magvai által magától tovább terjed. Rendszerint a gyökérfélék közé szoktuk magvait elvetni.

Ánizs.

Vetés ideje és helye : Április elején érett trágyával kevert kerti földbe sorokba vetjük.

Sóska.

Vetés ideje és helye : Március—áprilisban állandó helyére.

Ültetési növény- és sortávolság : 25—30 cm távolságú sorokba.

100 m² terület kiültetésére szükséges : 2 gr mag.

5 gramm van : 6—8000 mag.

A csirázás ideje : 8—10 nap.

Csiraképességét megtartja : 3—4 évig.

Milyen talajt és fekvést kíván : Minden nedves kerti talajban díszlik.

Fontosabb termelési munkálatok : Kikelés után megkapáljuk, később megritkítjuk és a gyomoktól állandóan tisztán tartjuk.

Felszedés, telettetés és egyéb tudnivalók : A sóska évelő növény, egy és ugyanazon helyen több éven át termelhetjük. Magvetésen kívül tavasszal szaporíthatjuk töosztás által is.

Rebarbara.

Vetés ideje és helye : Május—júniusban melegágyba vetjük magvait.

A kiültetés ideje : Szeptember—októberben ültetjük rendeltetési helyére.

Ültetési növény- és sortávolság : 80—100 cm.

100 m² területen elhelyezhető : 120—160 növény.

100 m² terület kiültetésére szükséges : 5 gr mag.

5 grammban van : 7—800 mag.

A csirázás ideje : 8—10 nap.

Csiraképességét megtartja : 4—5 évig.

Milyen talajt és fekvést kíván : 60—80 cm mélyen megmunkált, tápanyagban gazdag, nyirkos kerti talajt.

Fontosabb termelési munkálatok : A kiültetett palántákat jól be kell öntözni. A gyomoktól állandóan tisztán tartjuk és nagy szárazság esetén többször megöntözzük.

Tojásgyümölcs.

Vetés ideje és helye : Magvait márciusban melegágyba vetjük. Kikelés után áttüzdeljük.

A kiültetés ideje : Májusban rendeltetési helyére ültetjük.

Ültetési növény- és sortávolság : 30—35 cm.

100 m² területen elhelyezhető : 1000—1200 növény.

100 m² terület kiültetésére szükséges : 4—5 gr mag.

A csirázás ideje : 6—8 nap.

Milyen talajt és fekvést kíván : Táperőben gazdag kerti talajt és napos fekvést.

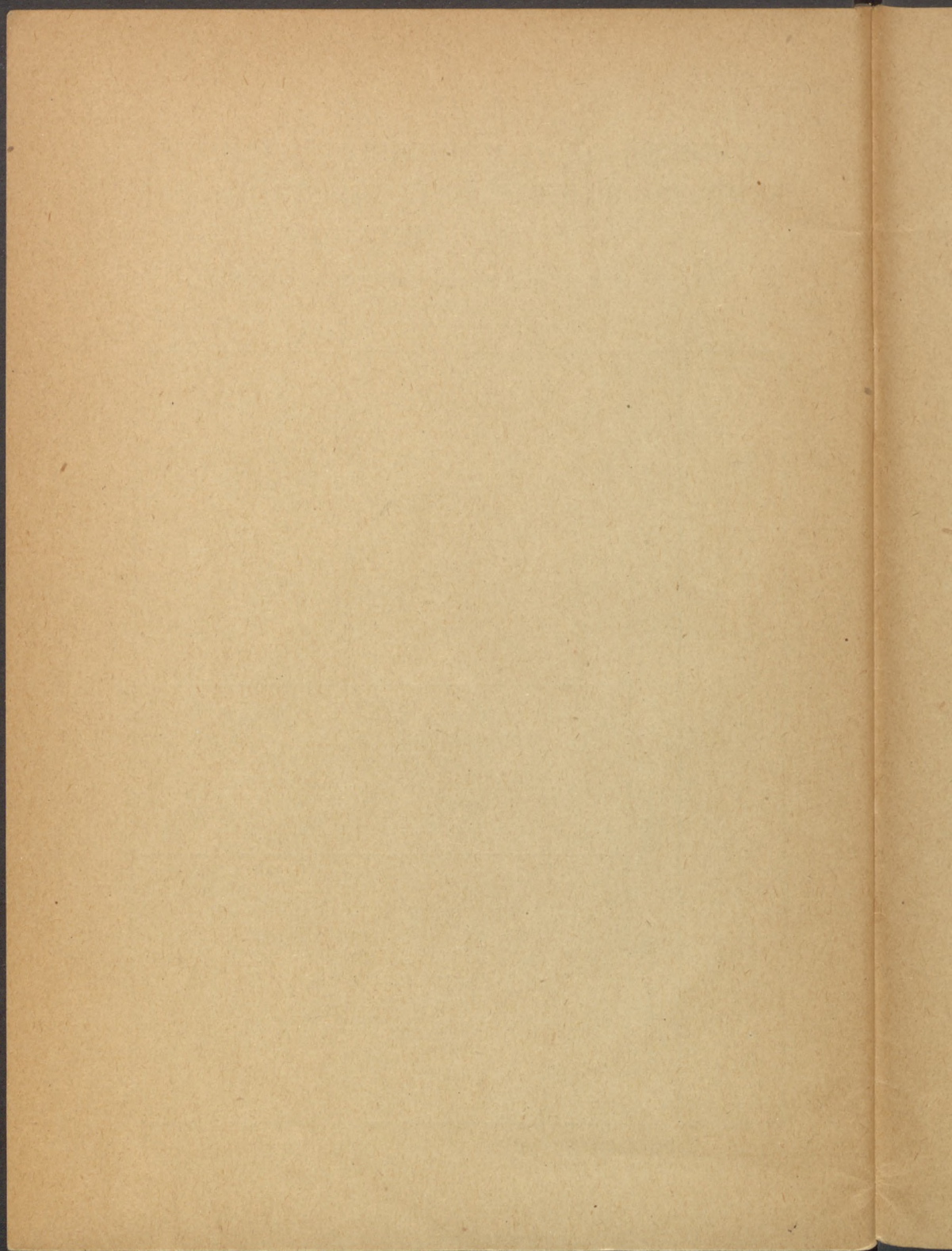
Fontosabb termelési munkálatok : Rendszeres kapálást és öntözést kíván.

EGY KISEBB, 500 m² ALAPTERÜLETŰ ZÖLDSÉGES- KERT OKSZERŰ BEOSZTÁSA ÉS KIHASZNÁLÁSÁNAK SZAKSZERŰ ÚTMUTATÓJA.

Ez a terület egy kéttagú család egész évi zöldség-szükségletét fedezi.

Méretarány = 1 : 100

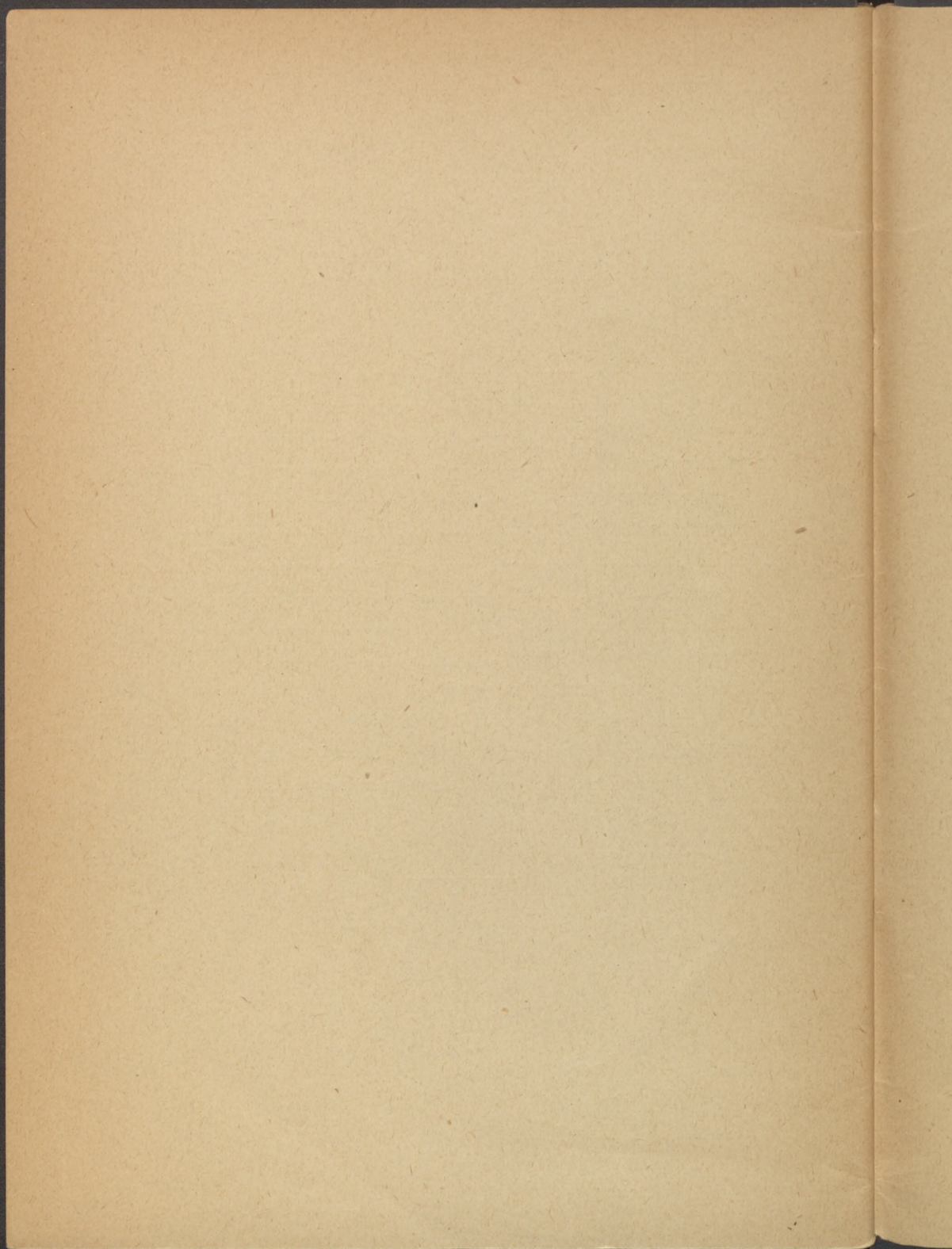
<p>A terület nagysága 50 m² Fészektrágyázással: paradicsom, paprika, tök, uborka, dinnye</p>	Nem trágyázva	<p>A terület nagysága 229.5 m² Ebből krumpli 170 « bab 34 « borsó 25.5 «</p>
	Tavaly trágyázva	<p>A terület nagysága 76.5 m² Ebből sárgarépa 17 « petrezselyem 17 « retek 8.5 « spenót 8.5 « hagyma 25.5 «</p>
	Frissen trágyázva	<p>A terület nagysága 119 m² Ebből kel, zeller köztessel 17 « karfiol, zeller köztessel 17 « káposzta, saláta köztessel 17 « káposzta, kalarábé 17 « uborka 17 « paprika 17 « spárgatök 17 «</p>

TARTALOMJEGYZÉK

	Oldal
1. Előszó	3
2. Bevezetés	5
3. Nehány szó a talajról	7
4. Talajmunkálatok	7
5. Talaj terméketlensége	9
6. Trágyázás és öntözés	9
7. Vetés	12
8. Ritkítás és tűzdelés	13
9. Ültetés	13
10. Fontosabb havi munkálatok	14
11. Öntözés nélkül termesztendő növények	15
12. Az öntözésre berendezett területen termesztendő növények	16
13. Tájékoztató az egyes konyhakerti növények okszerű termesztéséhez ..	16
14. Egy kisebb parlagterület célszerű kihasználásának terve	39

Felelős kiadó: Dr. Kántor Pál székesfővárosi fogalmazó

Budapest székesfőváros házi nyomdája — 24942

Felelős vezető: Skriván Pál

